

הקניין הפיוטי

בין קניין אישה לקניין תורה – מסע אל עומק המושג "קניין"

מבוסס על שיעורו של הרב ראם הכהן

הדיסוננס המודרני: קדושה מול מסחר

שוק

לשון המשנה:

- "האישה נקנית"
- מונח מחוספס ומשפטי
- נתפס כשליטה ובעלות

קדושה

מושג הקידושין:

- ברית
- זוגיות
- רוחניות
- בחירה חופשית

שלוש גישות ליישוב המתח

גישת ההתפתחות ההיסטורית

"פעם העולם היה מחוספס וקנו אישה, היום זה רק סמל"

דחייה: רבי יהודה הנאסי לא היה מציב שריד היסטורי פוגעני בפתיחת מסכת קידושין.

הגישה המצמצמת (הנצי"ב)

"אין לבעל שום קניין כי אם לאישות בלבד"

מסקנה: נכונה הלכתית (קניין חלקי), אך אפולוגטית ולא מסבירה את בחירת המילה.

הגישה השורשית (גישת האמת)

הקניין לא נולד בשוק. הוא מושג שמימי שקדם לבריאת העולם.

היפוך היוצרות: היכן נולד ה"קניין"?

ההנחה המוטעית: מהשוק < אל הקודש

המושג נולד בעולם העסקים והושאל בלית ברירה לטקס הנישואין.

המציאות: מהשמיים > אל השוק

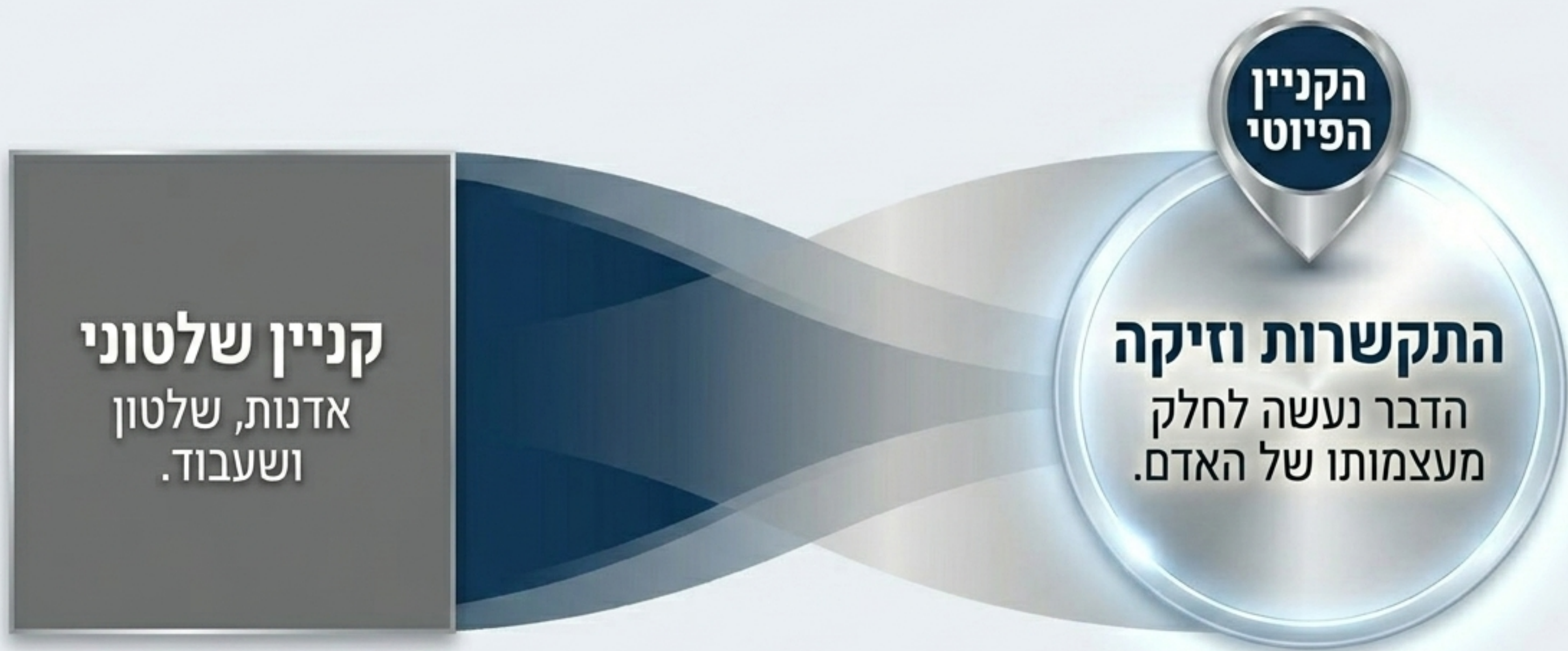
קניין הוא חיבור מהותי שקדם לעולם; עולם המסחר הוא זה ש"שואל" את המושג לעיתים.

חמישה קניינים שקנה הקדוש ברוך הוא

מסקנה: האם ה' זקוק ל"בעלות מסחרית" על השמיים או התורה?
לא. קניין משמעותו זיקה עמוקה ובלתי ניתנת לניתוק.

הקניין הפיוטי (על פי הרב הנזיר)

”אם נפש איש ורוחו תישפכנה על דבר... והדבר יעשה לחלק מעצמותו והמתפשט... הרי הוא שלו וקניינו.” (הרב הנזיר)

שתי תפיסות על אותה פיסת קרקע (מערת המכפלה)

עפרון

- **רואה:** עפר, חושך, נדל"ן נדל"ן גרידא.
- **גישה:** מוכן למכור מיד, אינו רואה שום ערך פנימי.

אברהם

- **רואה:** ריחות עליונים, אור של גן עדן.
- **גישה:** מזהה את הזיקה העמוקה והרוחנית של המקום.

תובנת מפתח: "אין דבר מתגלה אלא לבעליו" - הדבר נחשף רק למי שיש לו זיקת נפש אליו, ולא למי שרואה בו רק סחורה.

הארכיטקטורה של מסכת קידושין

קידושי אישה (קשר של קדושה ובחירה)

קניין עבדים

קניין בהמות

קניין קרקעות

השאלה: מדוע רבי יהודה הנאסי קיבץ את כל דיני הרכוש תחת מסכת שעוסקת בנישואין?
התשובה: כדי לחתום את כל סוגי הקניינים בחותם של קשר וזיקה, ולא בחותם של שלטון.
"צדיקים ממונם חביב עליהם כגופם" – גם הקשר לממון מושתת על חיבור ואחריות.

הרצף התלמודי: מבחירה להכרח

סדר נזיקין

סדר נשים

עולם ההכרח: תאונות, נזקים,
כפייה ותשלומים.

מסכת
קידושין
(הגשר)

עולם הבחירה: בניית מערכות
יחסים מתוך רצון חופשי ואהבה.

אנו נכנסים לעולם הקר וההכרחי של "נזיקין" רק לאחר שהצטיידנו
בחותם הבחירה, הזיקה והאחריות שנבנה ב"נשים".

אשליית הפסיביות: מי מחזיק בכוח תחת החופה?

המקנה
(האישה)

היא המעניקה את הזיקה.
מקור הכוח והאישור.
"כל הקלפים בידיה".

הקונה
(האיש)

מוגדר כמקבל.
אמנם יוזם את הפעולה, אך
תלוי לחלוטין ברצון המקנה.

ההקבלה: בדיוק כפי שהקב"ה (המקנה)
נתן את התורה לעם ישראל (הקונה).
השתיקה אינה פסיביות, אלא ביטוי
לעוצמה הבלעדית לאשר את הקשר.

חומר הגלם של הקשר: כסף מול זהב

זהב

- מתקשר למידת הדין.
- מהות: גבולות, נוקשות וסופיות.

כסף

- מתקשר למידת החסד והרחמים.
- מהות: חיבור אינסופי, זרימה, קשר מהותי.
- קניין כסף כקניין של קשר מתמשך.

מנהג ירושלים לקדש בטבעת כסף דווקא:
"וארשתיך לי בחסד וברחמים"

סיכום מסע: שינוי הפרדיגמה של ה"קניין"

הקניין הפיוטי

זיקה עמוקה והתקשרות הנפש.

שמימי, קדם לבריאת העולם.

"המקנה" - מקור הכוח והאישור.

אחריות קדושה
("חביב עליהם כגופם").

התפיסה השטחית

שליטה, אדנות ובעלות.

עולם השוק והמסחר.

פסיבית ("נקנית").

נכסים קרים וחומריים.

מהות המושג

מקור המושג

מעמד האישה
בחופה

היחס לממון